

ABSTRACT

The subject of museology within the theoretical core of information sciences

I. Maroević

Among the several different approaches to museology as a scientific discipline, the author chooses to highlight the distinction between museology and museography. The subject of museology embraces those museum activities whose purpose is the protection and interpretation of a nation's cultural and natural heritage in the broadest sense of the term, without any restriction on time. Museography is a narrower field, incorporated in museology, dealing with the practical systematic description of the varied contents of museums: it is in museological theory that these are written. The subject of museology, as the theoretical core of the information sciences, parallelly develops museography as one of its components. There follows an analysis of the components of the subject of museology: museum activity, cultural and historical heritage. The basic concept of museology is defined as the communication process between the museum official — the consumer— and the museum object-document. There then follows a description of where information originates from and how it becomes the basis of selection. To the definition of information sciences, the author adds the definite subordination of informatology to the semiotic function of sign, from which it follows that the subject of museology is the function of the relationships between the museum objects, their characteristics, and our understanding of them as conceived by noting or designating the signs read. The position of museology in the context of specific INDOK system is defined on the basis of several models. The integration of museology into the field of information sciences affords museology a wider scope of action, research and application of compatible scientific methods.

Reinwardtova akademija i muzeologija

Peter van Mensch*

The Reinwardt Academy, Leiden

Reinwardtova akademija osnovana je 1976. godine u Leidenu, u Nizozemskoj, kao više obrazovno središte za muzeologiju i primijenjene muzejske znanosti. Pripremanje studenata za rad u muzejima i srodnim kulturnim ustanovama glavna je svrha Akademije. Sa svojih 200 redovnih studenata

* Peter van Mensch je predavač muzeologije na Reinwardtovoј akademiji u Leidenu.

i oko 24 nastavnika vjerojatno je najveća ustanova za muzejsko školovanje na svijetu.

Na Akademiji se odvijaju dva odijeljena studija: trogodišnji studij muzeologije na holandskom jeziku i jednogodišnji postdiplomski studij za strane studente. U tom drugom studiju nastavni jezik je engleski. Osim toga, na Akademiji se održavaju i kratki specijalizirani kursevi u suradnji sa Savezom holandskih muzeja.

Premda je u početku Reinwardtova akademija prvenstveno bila zamišljena kao škola za buduće muzejske radnike, ona sada obuhvaća mnogo šire područje. Novo shvaćanje muzeologije pružilo je teorijsku osnovu za znatno šire mogućnosti s obzirom na izobrazbu i specijalizaciju, a Akademija je prihvatila izazov da postane žarištem širenja i razvoja muzeološkog načina mišljenja (i djelovanja) u Nizozemskoj. Smatramo, na primjer, da je kombinacija obrazovne ustanove i referalnog centra vrlo uspješna. Suradujemo s obnovljenim Odjelom za muzeologiju Sveučilišta u Leidenu, što nam omogućuje širenje naših teorijskih muzeoloških istraživanja; suradnja sa Savezom holandskih muzeja, s Ministarstvom za socijalnu skrb, narodno zdravlje i kulturu, kao i s Ministarstvom za poljoprivredu i ribarstvo, (koji se također bavi i istraživanjem okoliša i zaštitom prirode) pruža nam čvrstu osnovu za širenje naših istraživanja na području primijenjene muzeologije.

Za razvijanje tih aktivnosti je međunarodna suradnja »conditio sine qua non«. Prema tome, Akademija je vrlo rado preuzela organizaciju godišnjih skupština dvaju važnih komiteta ICOM-a u 1984. godini: Međunarodnog komiteta za muzeologiju i Međunarodnog komiteta za obrazovanje kadrova.

Već se nekoliko godina vode diskusije na međunarodnoj razini o sadržaju i dosegnu muzeologije kao priznate discipline. S obzirom na mnoga i različita mišljenja, teško bi bilo već sada fiksirati neko vodeće načelo, ali se neki trendovi jasno mogu identificirati, kao na primjer da je ustanova »muzeja« sve manje točka oko koje se okreće muzeologija. Nove tendencije u muzeologiji se u prvom redu usredotočuju na funkcije, u kojima predmeti, kao nosioci podataka, igraju središnju ulogu. U načelu, nije bilo praktički nikakvih razlika u mišljenju o suštini muzeoloških funkcija koje se vrlo prikladno mogu podijeliti na:

- zaštita (konzerviranje, restauriranje, registracija itd.);
- istraživanje;

— komunikaciju (izlaganje, izobrazba, informacija itd.).

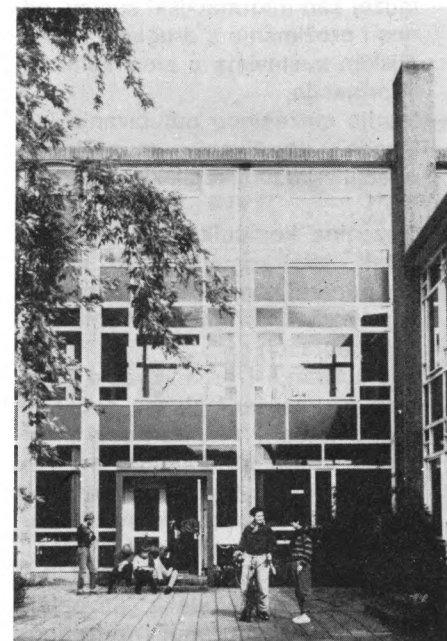
Reinwardtova akademija djeluje u skladu sa slijedećom definicijom: »**Muzeologija obuhvaća potpunu skalu teorije i prakse u vezi sa zaštitom, istraživanjem i komunikacijom materijalnih dokaza o čovjeku i njegovoj okolini.**« Značenje termina materijalnih dokaza što se tiče čovjeka i njegove (njezine) kulture dovodi se u vezu s definicijom materijalne kulture kako ju je formuirao James Deetz (1977): »... taj sektor naše fizikalne okoline koji je modificiran našim, kulturom određenim, ponašanjem.«

Kad smo prvi put predložili naš koncept o muzeologiji, mnogi su nam kolege predbacili poslovičnu neodređenost. »Mislim da naši holandski prijatelji malo pretjeruju«, pisao je naš kolega Ellis Burcaw. »Naravno da je to sve«, bio je njegov komentar naše definicije. »Ne mislim da je osobito korisno govoriti da muzeji i muzejski rad obuhvaćaju sve.« Međutim, sve ili ne sve, mi zastupamo vrlo široke poglede u muzeologiji.

Zaštita, istraživanje i komunikacija su tri osnovne muzeološke funkcije. Kao obrazovna ustanova, Reinwardtova akademija se pretežno bavi zaštitom i komunikacijom. Studenti se uče svim mogućim tehnikama rada na polju primijenjene muzeologije. Smatramo da je istraživanje domena sveučilišnog rada.

Pojam zaštite upotrebljava se u njegovu najširem smislu. Obuhvaća sve

Ulaz u središnje krilo prednje zgrade Reinwardtove akademije

načine zaštite i čuvanja, uključujući i registraciju i dokumentaciju. Muzeologija se mora baviti zaštitom »ex situ« kao i »in situ«. Sabiranje i skladištenje u muzejima tek je jedan od aspekata čuvanja vrednota.

Unutar muzeologije predmeti se mogu opisati kao nosioci podataka i nosioci vrednota. Što se ovog drugoga tiče, muzeologija se valja baviti socijalnim, ekonomskim i političkim aspektima određivanja vrijednosti. Jasno je da muzeologija nije tek zbroj različitih tehnika rada. Prema tome, premda su svi naši tečajevi na Akademiji različiti aspekti muzeologije, imamo i specijalna predavanja iz muzeologije. U njima se obrađuju muzeološke funkcije i njihove implikacije unutar socijalnih konteksta.

Mnogo se pažnje također poklanja predmetu kao nosiocu podataka. Studenti se vježbaju u analiziranju predmeta kao izvora multidisciplinarnih informacija. Uče se primjenjivanju potencijalâ pojedinih predmeta za istraživanje i komunikaciju. Osim toga, stječu mnogo praktičnog znanja u metodama registracije, tehnikama izlaganja itd.

Mnogo se pažnje posvećuje, dakako, i institucionalnim rješenjima koja se razvijaju kako bi se spomenute funkcije mogle ostvariti. Budući da je muzej po tradiciji ona ustanova kojom se to ostvaruje, govori se o povijesti i radu muzeja. Muzeji se ne razmatraju kao samosvojni, »autistični« sistemi. U okviru općih predavanja o

ulozi muzeja u suvremenom društvu raspravlja se o aspektima njihove socijalizacije i demokratizacije. U specijaliziranim predavanjima govori se o općim konceptima različitih vrsti muzeja i sličnih ustanova i organizacija. Ponovno bismo naglasili naše shvaćanje o muzeologiji kao znanosti koja se ne bavi samo proučavanjem muzeja. Osnova nastave na Akademiji u cijelosti je model muzeološke integracije: međusobna povezanost triju osnovnih funkcija — zaštite, istraživanja i komunikacije materijalnih dokaza o čovjeku i njegovoj okolini. Da, to je gotovo sve. To je institucionalizacija stanovitog osjećaja kontinuiteta u vremenu i prostoru, sažeto doživljavanje čovjekove uloge u evoluciji.

PROGRAM TROGODIŠNJEG STUDIJA

Program trogodišnjeg studija na Reinwardtovo akademiji odvija se cjelodnevno. Sastoji se od predavanja i praktičnih vježbi. Primaju se Holanđani sa zaključenom (sekundarnom) srednjom školom. Program se odvija u tri studijska stupnja. Ti su podijeljeni u sedmotjedne blokove. Studenti se podvrgavaju ispitu prije nego što prelaze u slijedeći stupanj. Na kraju studija se nakon uspješno položenog zaključnog rada i usmenog ispita pred ispitnom komisijom dobiva diploma o završenom studiju.

Prvi studijski stupanj (1 1/2 godine)

Prvi stupanj jednak je za sve studente i sastoji se od uvoda u muzejski rad. *Predavanja: muzeologija, kulturna orijentacija, komunikacije, upravljanje, registracija, zaštita, oblikovanje, mediji.*

Vježbe: dva dana rada na tjedan tijekom 14 tjedana, registracija, dokumentacija i zaštita.

Drugi studijski stupanj (1/2 godine)

Prvenstveni cilj drugog stupnja je stjecanje iskustva u praktičnom radu. Osniva se na znanju iz ranijih i tekućih predavanja. Predavanja u drugom stupnju nastavak su onih iz ranijeg stupnja. Cilj tih predavanja je produbljivanje razumijevanja muzeološke teorije.

Predavanja: Nastavak svih predavanja iz prvog studijskog stupnja.

Vježbe: Dva dana rada na tjedan tijekom 14 tjedana i cjelodnevni rad tijekom 10 tjedana bilo na zaštiti, bilo na izložbenom projektu u kojem se radi o zaštiti predmeta.

Treći studijski stupanj (1 godina)

U trećem studijskom stupnju studenti izabiru područje specijalizacije (v. niže). Rade na zaključnom ispitnom radu koji obrađuje područje specijalizacije. Očekuje se od studenata da prikažu svoju stručnost integriranjem svih funkcionalnih područja koje su prostudirali tijekom studija.

Specijalizacije:

Opća muzeologija (s naglaskom na funkcije u malim muzejima); Upravljanje zbirkom (registracija, dokumentacija i zaštita); Muzejska komunikacija (edukacija, izložbeni design, public relations, mediji); Upravljanje u kulturnim ustanovama (upravljanje i marketing).

Predavanja: Predavanja za naprednije, u skladu s izabranom specijalizacijom.

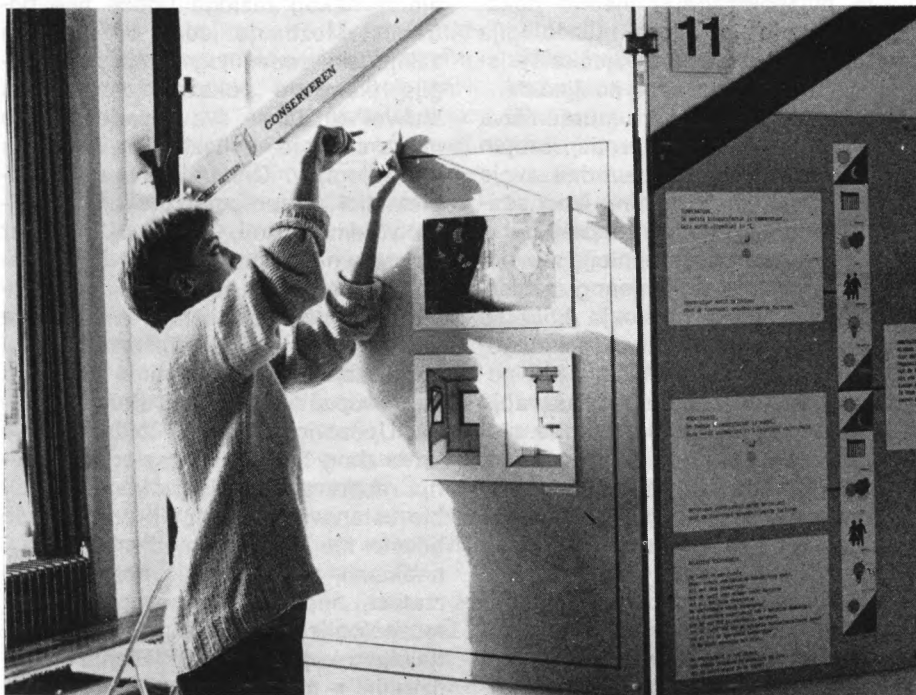
Vježbe: Cjelodnevni rad tijekom 21 tjedan na zaključnom (diplomskom) projektu.

U slijedećem popisu daje se pregled glavnih tema koje se obrađuju u trogodišnjem studiju.

Muzeologija:

- uvod u muzeologiju;
- povijest muzeja;
- kategorija muzeja: umjetnost, znanost, povijest itd.; spomenici i spomen-područja;

Radionica akademije; student pri radu na izložbi vanjskog naručioca

- narodne i međunarodne organizacije;
- muzejska politika i zakonodavstvo;
- teorija akvizicije;
- muzeologija i kulturni identitet;
- muzeološka etika.

Kulturna organizacija:

- uvod u kulturnu povijest;
- filozofija kulture;
- povijest umjetnosti;
- metode znanstvenog rada.

Komunikacija:

- nastava i muzeji;
- oblikovanje didaktičkih izložbi;
- analiza publike;
- studij vrednovanja.

Registracija (teorija i praktični rad):

- metode ručne i automatizirane registracije.

Konzervacija (teorija i praktični rad):

- principi i uvjeti zaštite;
- kontrola svjetla i klimatskih uvjeta;
- materijali i kemija;
- istraživanje i etika.

Design (teorija i praktični rad):

- izložbeni design;
- dvodimenzionalni i trodimenzionalni design;
- tehnike proizvodnje i instalacije.

Mediji (teorija i praktični rad):

- fotografija;
- proizvodnja i priprema audiovizuelnih priredbi prezentacija.

Prijevod s engleskog:

Micheline Popović

ABSTRACT

The Reinwardt Academy and museology

P. van Mensch

The Reinwardt Academy, founded in 1976 in Leiden, in the Netherlands, is a higher vocational training center for museology and applied sciences in the museum field. The major objective of the Academy is to prepare its students for careers in museums and related cultural institutions. With 200 full-time students and some 24 staff, the Academy is probably the largest museum training center in the world. The Academy offers two separate courses: a three year course in museology presented in the Dutch language, and a one-year

postgraduate course for foreign students, taught in English. In addition the Academy organizes short specialist courses in cooperation with the Dutch Museums Association.

The Academy has also taken up the challenge to function as a focal point in the promoting and developing of museological thinking (and acting) in the Netherlands. Adopting new tendencies in museology, the Reinwardt Academy is working with the following definition: »Museology encompasses the complete gamut of theory and practice concerning preservation, research and communication of material evidence of man and his environment«.

The Reinwardt Academy functions as an educational institution, a referral centre, and, through its workshops and laboratories, as a polygon for training in practical disciplines. With such a program, the Academy educates an independent and well-trained museum personnel.

Prilog mogućoj definiciji muzeologije

Tomislav Šola

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Postoji samo jedan stav koji smatram neprihvatljivim a to su mišljenja po kojima djelatnost muzeja ne treba teorijski osnov.

To su riječi iz jednog od priloga posljednjeg broja MuWoP-a (»Museum Working Papers«; prilog J. Beneša, ČSSR). Stavljam ih na početak ovog priloga raspravi o prirodi i stanju muzeologije jer jasno ustanovljuju potrebu za muzeologijom i ujedno pokazuju do koje je mjere muzeologija otvoren problem. Oba zaključka su istinita i imaju dalekosežne posljedice. Ne umanjujući napore uredništva MuWoP-a (nego baš naprotiv), brojani odazivi teoretičara koji su dali svoje priloge smatram ugodnim iznenađenjem. Ta činjenica govori najviše upravo o potrebi konačne definicije muzeologije i ustanovljavanja njenog statusa. No, broj različitih mišljenja koja se mogu svrstati uglavnom u tri kategorije odnosa prema problemu (od negacije postojanja do proglašavanja praktičnim radom i tvrdnje da se radi o nauci) indikativan je i zbog toga što, bez obzira na sadržaj razmišljanja, dalje na znanje da smo od rješenja još daleko. Osim, dakle, neusklađenosti mišljenja (ja bih rekao još i neusklađenog **razmišljanja**) postoji očita činjenica da i među relativno bliskim stavovima ne postoji izrazit zajednički imenitelj kao osnov za stvaranje kom-

paktnog teorijskog sistema. Postoji dakle nesklad i nesrazmjer između spremnog i brojnog odaziva i rezultata tog zajedničkog napora. Nešto je očito krivo i, mislim, nećemo biti daleko od istine, ako ustvrdimo kako ni pretpostavke niti ciljevi sudionika rasprave nisu isti. Ponekad upravo do te mjere da dosta govorimo o različitim stvarima. Kao i nauka vjere nekad, ako dozvolite tako slobodne usporedbe, muzeologija se danas nalazi na stupnju prôroka: izvjesno je tek da će se negdje u budućnosti pojedinačna svjedočanstva i najavljenja amalgamirati u kompaktan sistem koji će biti moguće na isti način naučavati svagdje u svijetu.

Tematsko kanaliziranje rasprave, kako je to učinjeno u dva protekla broja MuWoP-a, dobrodošlo je jer samo po sebi predstavlja upotrebljivu i, treba li reći, potrebnu tezu kojoj je naravno moguće i oponirati. Dosadašnja rasprava pokazuje da se, bez obzira kako usmjereni, autori trude unutar stalno prisutnog središnjeg problema, tj. same definicije. Problem interdisciplinarnosti u smislu dileme da li je muzeologija interdisciplinarna ili nije — mislim i ne postoji, kao što su, uostalom, već i rekli neki autori. Jasno je da mora biti. Razmišljanja nekih autora svela su se stoga na pokušaj lociranja upravo tih relevantnih naučnih disciplina i nauka na čijem se presjecištu može ustanoviti autonomno područje muzeologije. Nisam imao dojam da je ijedan od autora iscrpio listu i točno ustanovio to područje. Možda se ono, da postavimo dvije pretpostavke koje se nameću same od sebe, doista ne može odrediti, a možda to određivanje iz nekog razloga uopće nije potrebno. Možda je jedan od mogućih zaključaka sadašnjeg stanja muzeologije (kako je pokazala rasprava u MuWoP-u) da se sve navedene teme mogu smatrati »prilozima za definiciju muzeologije«. Onima koji su na problematici muzeologije proveli značajno vrijeme i koji, prirodno, žele bar najosnovnije probleme ostaviti iza sebe (jer definicije muzeologije već postoje u enciklopedijama) činit će se takvo vraćanje na početna pitanja i nepotrebno i neozbiljno, a možda čak i nepoštivanje već uloženog truda. Upozorio bih da bi to bilo posve krivo zbog barem dva razloga: sadašnja rasprava, kojoj je proklamirani cilj bio ustanoviti muzeologiji pripadajuće mjesto među naučnim disciplinama i naukama, završava uglavnom na konstataciji nepoznavanja samog korpusa muzeologije, dakle na potrebi za definicijom koja će neka mišljenja »legalizirati«, a neka obesnažiti; drugi raz-